

Общество

Зелен semaфор за черен сценарий

Борбата с корупцията ще успее, когато се води от обществен интерес, а не от теснопартийни мотиви

Славчо
КЪНЧЕВ*

И порядъчните, и мошениците желаят да имат за приятели честни хора - единственото, по което си приличат.

Затворнически фолклор

Самата необходимост от политическо дискутиране на теоретично ниво не би могла да се появи, освен ако не е налице криза в политическата област, притежаваща едновременно и теоретическо, и практическо измерение. Едва тогава - и не порано - се поражда дълбочинна мотивация за преосмисляне (според италианския политически мислител, историк и военен теоретик Николо Макиавели), на практическата традиция или за нейното преутвърждаване (според ирландския мислител Едмънд Бърк). Летописът на Историята показва недвусмислено, че поне доскоро само кризата - мнима или реална - активира политическата мисъл с приложна насоченост.

Обществената действителност винаги съдържа проблеми, легитимирани чрез своята конкретност. Когато за определен период от време те остават извън или в периферията на полето на здравия разум в политическата практика, дефектите във функционирането на държавното управление първоначално генерират само структурни напрежения. В един следващ етап, ако продължи натрупването на дефицит на адекватни управленски инициативи, увеличените напрежения на структурата навлизат в процес на саморегулация. Участието на управленския фактор бива елиминирано в една или друга степен и се минава в режим на "автопилот", което води до дисоциация на отделни структурни компоненти на държавата, тоест

отделни институции се самоелиминират

функционално поради отсъствие на съответна адекватна нормативна база и/или липса на национално отговорен кадрови потенциал.

По-нататък количественото натрупване на отделни неефективни звена в институционалните механизми довеждат до качествено изменение в дейността на държавата по отношение на защитата на интересите на суверена. Понеже все пак държавата е създадена за човека, а не човекът да съществува заради държавата. Крайният резултат е имплозия на оперативния потенциал на държавата, последван от колапс.

Доколко гореизложеното е валидно спрямо ситуацията в

*Авторът е председател на УС на Асоциацията за борба против корупцията в България

България?

В много голяма степен, доколкото се отнася до борбата с корупцията. Тук като че ли е валидна афористичната тавтология от времето на социализма: "Давайте да дадем!" Едромащабната корупция у нас продължава да допринася за разпределението на ресурсите в рамките на определен малоброен елит. "Сребърните аргументи" водят до покровителство на неефективни икономически субекти, до нечестно и несправедливо разпределение на дефицитни обществени ресурси и до източване на държавната хазна в лични сметки. Във или извън България. Именно заради зловредността на корупцията още в древна Атина на нея се и гледало като на много тежко престъпление. Според Платон: "Върховният служител трябва да се отдава на службата си, без да взема каквито и да било подаръци... провинилите се, ако бъдат осъдени, да се екзекутират незабавно."

В публичното пространство отдавна се е появило следното изказване, свързано с

противодействието на корупцията

"Идеите на професор Роберт Клитгард въздействаха силно на моята администрация, докато бях кмет. През първите месеци на управлението си приложих някои от методите, разработени в книгата му "Контролиране на корупцията", за да овладее ширещата се корупция. Тъй като резултатите бяха поразителни, получихме достатъчно кредит на доверие, за да започнем безпрецедентна за нашия град про-

многа статии и книги, преведени на повечето европейски езици, включително и български, той е работил като консултант в двадесет и една държави в Азия, Африка и Латинска Америка.

Не обаче и в България. Но не само той не е ползван като капцитет в контролирането на корупцията, също и да бъдат въведени в практиката опитът и познанията, на който и да е друг виден чуждестранен специалист. Още по-малко е черпено от дългогодишния теоретически и практически опит на Независимата комисия срещу корупцията (НКСК) в Хонконг.

За осем години от своето основаване през 1973 г. НКСК е провела около 500 изследвания върху различните политики и практики в множество правителствени институции. Повечето от тези изследвания са развити чрез последващи цяло-

кото по време на своята дейност не се ръководи от принципа "Без много шум и публичност", провъзгласен от Бойко Борисов по отношение на ДАНС. Напротив! И съвсем логично НКСК и обществото функционира като един общ жив организъм. Твърде активен. През същия стартов период от 1973 г. до 1981 г. в комисията са получени и разгледани над 10 000 сигнала, подадени от граждани, за корупционни практики.

Ето как огромното количество старателно извършени антикорупционни операции от страна на НКСК води до качествена промяна в нивото на корупционните практики в Хонконг. Стартира от ситуация на почти ендемична корупция, Националната комисия срещу корупцията, като обществен инструмент, довежда Хонконг до заемане на водещо място в международната класация за контролиране на корупцията.

Несъмнено е, че

намалението на корупционните практики

в която и да е държава, включително и България, е маратонско бягане, а не състезание на спринтова дистанция, с бързи аплодисменти и френетични овации за победителя. Напълно обяснимо е защо индексът на възприемане на корупцията в България за периода 1997-2011 г. се движи в интервала 2,9 - 4,1. Показателят се измества по скала от 0 до 10, като 0 е степен "много корумпиран", а 10 - "много чист". Най-ниският е през 1999 г. - 2,9. На-добрият резултат, който България е достигнала в класацията е 4,1 през 2004 г. и 2007 г. По индекса - 2,3 за 2011 г., България е на последно място в Европейския съюз. И е съвсем близо до критичната стойност 3, индикатор затова, че корупцията представлява вече системен проблем, който застрашава нормалното функциониране на държавните институции, и на икономиката на съответната държава. Понеже е установена несъмнена статистическа зависимост между индекса и показателите за икономическо развитие - те са право пропорционални. Колкото е по-нисък индексът за възприемане на корупцията, толкова са по-слаби и темповете за растеж на икономиката, като

нулата не е долната граница.

Именно затова на въпроса "Кога България ще стане Швейцария на Балканите?", отговорът е "Когато първо се превърне в Хонконг на Европа!"... Защо досега това не се е случило ли? Причините са цял комплекс, но сред тях се откроява една водеща: Партиите размахват

томахавете за борба срещу корупцията

единствено като противокорупционно оръжие. Средство за дискредитиране на партийните противници, особено в периодите на предизборни сблъсъци. Изключенията само потвърждават правилото.

Факт е, че България едва ли някога - в близкото или далечното бъдеще - ще произвежда собствено оборудване за атомни електроцентрали, многоместни пътнически самолети или платформи за добив на нефт от морското дъно. Но ние притежаваме достатъчен интелектуален потенциал не само да решим проблема с корупционните практики у нас, но да създадем и тук собствен принос в цивилизационния процес.

Уместно е да бъде сформиран Национален научен съвет по политика на управлението, какъвто пример съществува в Холандия. Който да бъде изцяло извън на гражданското общество, без да е подчинен на която и да е държавна институция. Който също така да има право на законодателна инициатива в Народното събрание. Тази съвет само по себе си би бил функция на отговорното гражданско поведение, като от своя страна ще генерира адекватни инициативи, в частност и по проблема за противодействието на корупцията.

Всъщност необходимо е да стартираме от мисълта на Алберт Айнщайн: "Не може да разрешаваме проблемите със същия начин на мислене, с който сме ги създали". Именно затова е наложително борбата против корупцията да бъде водена от обществен интерес, а не от теснопартийната котерийна мотивация. При най-добрия вариант. В противен случай никога няма да загасне зеленият semaфор. За черния сценарий. Фабулата в него е стереотипна, но изпълнена с драматизъм за мнозинството зрители на сюжетта, в ролята им на пасивни, ошетени участници.

грама за икономическо възстановяване."

Горещитраното не е с автор, който и да е софийски кмет или пък кмет на голям български град през годините на т.нар. преход. Включително и заемалият поста градоначалник на столицата мандат и отгоре Бойко Борисов. Кметът, взел присърце проблемите с редуциране на корупционните практики, е Роналд Маклейн-Абароа, в Ла Пас, Боливия. А Роберт Клитгард, възпитаник на Харвард, по-късно и преподавател там, е бил професор по икономика в Йейл, в университетите в Натал, Дръбан и Карата. Президент е на университета в Клермонт, Калифорния. Освен че е автор на

стни мониторингови доклади за изпълнението на направените препоръки, с цел намаляване на възможностите за корупционни практики. Едновременно с това към края на 1981 г. НКСК е открила десет местни свои представителства и е провела повече от 19 000 различни мероприятия за стимулиране на гражданското участие, за създаване на по-високи морални, социални и етнически стандарти в обществото.

Ето защо в Хонконг (а не в България - по какви ли причини?!), само за осем години една институция - Независимата комисия срещу корупцията, се е превърнала в най-познатата правителствена организация,